

Faragó Sándor rektor emlékműavató beszéde

„Tisztelt Polgármester Úr, Képviselő Hölgyek és Urak, Tisztelt Püspök Úr, Tiszteletes Urak, Kedves Egykori Tanítványaink szerte e hazából és a határokon túlról, Szeretett Városunk Polgárai, Egyetemi Polgárok, Hölgyeim és Uraim!

A készülődés izgalma a beteljesülésben oldódik fel ma este itt nálunk, a Nyugat-magyarországi Egyetem soproni kampuszában. Hosszasan és szeretettel készültünk erre a napra, mint a tisztaalkú gyermek az ünnepre, mert 1956 tisztaalkú forradalmára csak kitárt szívvel és emelkedett lélekkel lehet várakozni.

Az ember történelme folyamán valamiképpen mindig küzdött az emlékezés és a feledés ellentétének feloldásával. Hamar rájött arra, hogy az emlékezet fenntartásának leghatásosabb módja a személytől független emlékeztetés. Emlékezni a bátorságot igénylő dicső tettek, vagy a közösség számára példát adó, ezáltal tiszteletet parancsoló személyekre lehet. Dicső tettek emlékeztettek Altamira, vagy Lascaux rituális barlangrajzai, Babilon, Egyiptom, Hellasz, Róma emlékoszlopai, piramisai, szobrai, diadalívei.

Emléket állítani mindenkor az alattvalók, illetve a tisztelgő utókor feladata volt. Gyakorta megesett, hogy az emlékművön, a szobron megjelenített személy vagy esemény, nem volt méltó a megörökítésre. Ilyenkor jobb esetben díszítő elemként maradt fenn az alkotás, de az objektív utókor olykor kegyetlen módon megsemmisítette azt. Csak a közakarat tudta elérni, hogy a

valóban értéket közvetítő emlékművek megmaradjanak.

Így maradt fenn Botanikus Kertünkben az Ágfalvi Csata emlékműve – amelynél ünnepségünket kezdtük – annak ellenére, hogy a Rákosi-, majd Kádár-rendszerben az 1921-es helytállás felemlítése is tilos volt, s e vitathatatlan hazafiúi cselekedetet a nacionalizmus szimbólumának tekintették. Feloldhatatlan konfliktust jelentett a hatalom számára az, hogy Sopron magyar maradt, a hazájukat szerető felkelők, köztük egyetemünk akkori hallgatói elszántságának, *Machatsék Gyula* erdőmérnök-hallgató és *Szecsányi Elemér* bányamérnök-hallgató életáldozatának volt köszönhető. Az emlékmű környékét benőtték a fák – mert úgy kellett lennie – s csak lopva-bújva lehetett megpillantani és tisztelettel főt hajtani a hősök emléke előtt. Értetlenül álltak az emberek az aula I. világháborús emléktáblája előtt is. Vajon mit jelent, hogy 1914-1921? A Főiskola számára ugyanis az emléktáblán is szereplő két mártír miatt 1921-ben fejeződött be az I. világháború. Egyedül itt Sopronban – győzedelmesen!

Miért is beszélek minderről? *Mert a közemlékezetet nem lehet kordában tartani!* Nem véletlen, hogy 1956. október 22-én – a SOTEX-beli nagygyűlés éjszakáján – amikor példaképeket kellett a forradalmi ifjúságnak választania, a példa nem lehetett más, mint *Machatsék Gyula* és *Szecsányi Elemér* hazának szentelt életáldozata. Ezért gyülekezett az egyetemi ifjúság aznap éjjel, majd 23-

án este, a Gerő beszéd után is, az Őrtüzek emlékmű körül. A megemlékezések a példaadást erősítették, ahogy azoknak a jelképeknek a kifüggesztése is az egyetem főépületének homlokzatára, amelyek az ugyancsak a háttérbe szorított 1848-as forradalmat idézték. Hiszen kezdetektől fogva a szabadság és függetlenség – ezt idézte Petőfi képe – és a Köztársaság – ezt jelképezte a Kosuth-címer – voltak az ifjúság legfontosabb követelése.

Most, forradalmi visszaemlékezésünk e képek, e szimbólumok visszakerültek a főépület homlokzatára, idézve, hogy a mai nemzedék is azonosul az akkori gondolatokkal.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

Boldogabb korban nem haboztak emléket állítani a hősöknek. 1932-ben elkészült az Őrtüzek emlékmű. Akkor tudták, hogy mivel tartozik az utókor az áldozatokért.

Ötven évvel ezelőtt, az 1921-es időkhöz hasonló, történelmi jelentőségű napokat élt meg az Egyetem. És akkor is az ifjúságé volt a kezdeményező, a vezető szerep. Hallottuk Grátzer Miklós és Nagy László szavait, a legautentikusabb gondolatokat, hiszen az akkori tettek formálói tollából, ajkáról hangzottak el. A Forradalom győzelme és boldogságos 17 napja itt Sopronban vér nélkül zajlott. Köszönet ezért azoknak a hallgatóknak és tanáriknak – ez áll egyébként az emlékmű talpazatán is –, akik hazaszeretettükre építő elszántságuk mellett mélységes – életkorukat meghazudtoló – bölcsességről, felelősségérzetről tettek tanúbizonyságot. Így maradhatott a Forra-

dalom Sopronban is makulátlan tisztaságú, ezért emlékezhetünk mi itt most valamennyien büszkén.

Közülük sokan itt állnak velünk a felavatandó emlékmű körül. Talán kissé fáradtabban 50 év valamennyi terhéől, de ugyanazzal a fiatal lelkiütellettel, ugyanazokkal a csillogó szemekkel. Fájdalom, sokan nem lehetnek velünk, mert vagy már az örök vadászmezőkről tekintenek le ránk, vagy a betegség – mint Grátzer Miklós esetében –, vagy a távolság jelent már akadályt. De biztos vagyok benne, hogy lélekben most valamennyien itt vannak velünk.

Tisztelt Főmáink!

Hálás szívvel köszönjük Nektek mindent! Köszönjük, hogy voltatok, köszönjük, hogy vagytok nekünk! Köszönjük, hogy most, itt lehetünk Veletek! Köszönjük, hogy a Forradalom napjaiban példát adtatok szabadságvágyból, hazaszeretettel, és azóta is fenntartottátok a reményt, mert valamennyi forradalmár e hazában fenntartotta egy nép, egy nemzet reményét.

Mert reményre szükség volt itt, hiszen november 4-e után e népnek semmi más nem maradt, mint abban reménykedni, hogy egyszer eljön majd az a kor, amelyben megvalósulnak 1956 célkitűzései, 1956 eszméi.

Nekünk, fiatalabb generációnak, akik tán meg sem születünk akkor, vagy éppen nyiladozott értelmünk, csak a rendszerváltoztatás után nyíltak meg az információ azon csatornái, amelyekből végre megismerhettük 1956 forradalmának igazságát. S a megismerés, a felismerés katartikus volt. Katartikus és megdöbbentő, hogy miként lehetett a Forradalomról annyi hazugságot terjeszteni, majdan pedig hogyan lehetett mindent elhallgatni és mindenkit elhallgattatni. A félrevezetett, megcsalt ember dühe munkált sokunkban.

Pedig a forradalom napjaiban a többség egy oldalon állt, ily módon a bukás után egy egész nemzetet lehetett volna – a hatalom kedvelt szóhasználatával – ellenforradalmárnak tekinteni. Tudathasadásos állapot volt, nem vitás! Az igazság azonban mindig ott volt eltemetve százazrek szívében, s csak arra várt, hogy – szunnyadó parázsból lángra lobbanva – szembesítse a hazugságot önmagával és leszámojon vele.

Temérdek szenvedés, 350 ember mártírúma, ezek bebörtönzése, sok tízezer megnyomorítása és 200 ezer ember emigrációja szegélyezte ezt a modern, kádárista Via Appiát. 33 évnek kellett eltelnie, hogy a láng újra lobogjon, hogy az igazság győzelmi esélyének távlatai megnyíljanak.

A Teremtő igazságot szolgáltatott a történelemben. Azon a napon, amikor Nagy Imre és mártírtársai – rehabilitációjukat jelentő – bírósági felmentése történt, amely egyúttal a Forradalom elismerését is jelentette, azon a napon fejezte be dicsőtelen földi pályáját hóhérujuk is. Akkor egy korszak lezárult, egy rezsim – amely hazugságok és a gyilkosságok árán került hatalomra és regnált 33 évig – megkapta a halálos döfést. Borzalmas tetteik súlyát még az sem kisebbíti – ahogy azt újabban egyesek szeretnék láttatni – hogy viszonylagos jólétet biztosítottak e hazában. Az nem lehet, hogy még egyszer ilyen megtörténjen nemzetünk történelmében!

„Az nem lehet, hogy annyi szív biába onta vért, 'S keservben annyi bí kebel szakadt meg a bonért”.

Tisztelt Ünneplő Közönség!

A Forradalom 50. évfordulóján egyenesen kötelességünk, hogy immár történelmi távlatból, égbe mutató jellel ismerjük el a megigazolást. Egy emlékműnek legfontosabb funkciója, hogy a dicső tör-

ténéseket magasztalja és eltántorítson a dicstelenségektől. 1956 forradalma általában, de itt Sopronban is, dicsőséget szerzett a magyar névnek, így a legméltóbb arra, hogy maradó jelkép emlékeztessen az utókort dicső 17 napjára. *Fájdalom, amiért erre csak most kerül sor – de most sor kerül rá!*

Kanadai hallgatónk 15 éve ajándékozott faragott emléktáblája, az 5 éve avatott – a Forradalmi Bizottság székhelyének falán elhelyeztetett – márványtáblánk után, Soltra E. Tamás szobrászművész, egyetemünk művésztanára álmodta, formázta kőbe és bronzba a Forradalom, a soproni forradalom, az egyetem forradalmának allegóriáját.

Ahogy ünnepeinknek általában, 1956-os emlékművünk elhelyezésének és üzenetének is megvan a maga szimbolikája.

Az elhelyezés üzenetét a magam gondolataiból, a szobor szimbolikáját Soltra E. Tamásnak egyetemi újságunkban, az Alma Materben közölt mondatai alapján osztom meg Önökkel.

Az emlékműnek – miként az ágfalvi csatára emlékező Örtüzek emlékműnek – az Egyetem kertjében *kell* lennie. Ahogy amaz 74 éve itt idézi Sopron 1921-es dicsőséges napjait, s a főiskolások helytállását, véráldozatát, úgy Sopron, egyetemisták által vezetett 1956-os forradalmát magasztaló emlékműnek is itt kell lennie. A kerítésen belül mindkettő, hiszen ezek legszentebb emlékeink, de átlátható kerítésen át, kivilágítva, jól látható módon, Sopronnak átnyújtva, hogy mindkét történelmi léptékű esemény, mindkét emlékmű mindnyájunké, soproniaké. Mert a XX. században kétszer forrott össze az Egyetem és Sopron neve, 1921-ben és 1956-ban. Ekkor vált eggyé, elválaszthatatlanná az Egyetem és a Város. Sopron nélkül értelmetlen erről az egyetemről beszélni, Egyetem nélkül pedig Sopron nem ez a város lenne.

Ennek a vérrel is megerősített szövetségnek *második* emlékművét avatjuk ma, Tisztelt Ünneplő Közönség!

Az 1956-os emlékmű mérete és elhelyezése a főépülethez viszonyítva, éppen az Őrützek emlékmű *tükröképe*. Az Ágfalvi Csatában kikényszerített és győztes népszavazás napját – amikor kivívta a Város a Civitas Fidelissima címet – a város ünnepévé emeltük, amire büszkék vagyunk mindnyájan, emlékművét büszkén vállaljuk.

Az új monumentum helyének üzenete az utókornak, az Egyetem és a Város polgárai számára egyértelmű: *1956 forradalmának súlya a város történelmében meg egyezik a magyar hazát megtartó történelmi napok súlyával. Sopron mindkét-szer példát adott a nemzetnek*, s mi mérhetetlenül büszkék vagyunk arra, hogy az egyetemi polgárok mindkettőben országnrészt vállaltak.

A választott hely utolsó üzenete, hogy beépül, szervesül a sok évtizedes botanikus kerti milióbe. Mintha mindig is itt állt volna! Való igaz, a forradalmárok szívében, s mindazok lelkében, akik tudták, tudhatták az igazságot, ez az emlékmű már régóta itt áll, csak *Soltra E. Tamás* most adott neki látható testet.

Az emlékmű – amelyről mindjárt le hull a lepel – egyik szimbolikája a fa,

aminek van gyökere, van törzse, de kibontakozhat-e a koronája? Függőleges tagolása a történelmi folyamatosságra utal. A bronz alak a minőségi emberi lét örök küzdelmét mutatja, ahogy Soltra mondja: *„Az ember küzdelemre van teremtve...”*. E mérhetetlen küzdelemnek a tematikusságát egyedül az 1956-os évszám jelzi.

Mint minden jó alkotásba, a szemlélődő ebbe az emlékműbe is beeláthatja a maga Forradalmát, a maga 1956-érzését. Számomra a kőoszlop a szabadságot, a rodéziai gránit keménysége a szabadságeszme örökkévalóságát jelenti. A gránitba szervesült embertest, az ember–szabadság viszony bonthatatlanságát igazolja – az ember lételeme a szabadság. Ha a sziszüphoszi megharcolt vágy nem tartaná ébren mindig a szabadságot, akkor az egész lét összedőlne. 1956 forradalma is egy test volt a szabadsággal, vérezen megküzdött erőfeszítés annak megtartásáért. Egy test és egy lélek. A forradalom elbukott, törzse maradt – ezt is jelzi az emlékmű –, ám így, beteljesületlenül is, a szabadság eszméjével összeforrott, égre mutató mementóként, örök emlékezésre inti az utókort.

Tisztelt Vendégeink!

A leleplezés után a történelmi keresztény egyházak főpapjai, papjai megáldják az emlékművet. Ez is szimbolikus, mint ma este oly sok minden! 1956 üzenete az együvé tartozás, az egymásért küzdelem, az önfeladó életáldozat, a megbocsátás, a szeretet határtalan megnyilvánulásának üzenete. Ezt az üzenetet, Krisztus üzenetét – akarva, akaratlanul – terjesztették 1956 forradalmárai, azt az üzenetet, amelyre keresztény, európai és magyar kultúránk, egész európai és magyar létünk épül. Ennek a szeretetüzenetnek a megerősítését adják majd az áldások!

Tisztelt Soproni Polgárok, Kedves Barátaim!

Őrizzük 1956 örökségét, nemzetünk történelmének egyik legtisztább, legvállalhatóbb üzenetét. Legyen ez a hely a város egyik zárandokhelye, ahová jó ellátogatni, ahol az árnyas fák alatt jó megpihenni, meditálni, visszarévedni a múltba vagy tervezni a jövőt. Azt a jövőt, amely mind az egyén, mind az egész magyar nemzet számára csak 1956 szabadságeszméinek visszafordíthatatlan, végleges győzelmeivel és érvényesülésével lesz boldog és élhető.

Köszönöm figyelmüket, Jó szerencsét!”

„Az 1956. évi forradalom és szabadságharc munkásságomban és életemben” című pályázat eredményhirdetése

A kiírásra a következő dolgozatok érkeztek be:

1. „Negyedéves voltam” (Dr. Kassai Imre – Zalaegerszeg) (A pályázatból részleteket közölt az E.L. októberi száma)
2. „Széptevés nélkül, ahogy megtörtént” (Takáts Imre – Verőce)
3. „Levél” (Dobay Pál – Esztergom)
4. „A szappan” (Pápai Gábor – Budapest)
5. „Márciusi ifjak” (Dobay Pál – Esztergom)

A fenti felsorolás egyfajta „erőssorrendet” is tükröz. A bírálózat azonban megállapítja, hogy a dolgozatok – talán az első kivételével – a korról valóban csak epizódokat, egy-egy felvillantást adnak. Ez alól kivétel a második pályamű lehet. Összességében a pályázat kiírása csak részben érte el célját. Az Erdészettörténelmi Szakosztály mindenesetre köszönetet mond a pályázóknak, hogy életük ezen részét megörökítették, illetve itt közzétették.

Oroszi Sándor
szakosztályelnök